

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TRINITATIS

DOMINICA QUARTADECIMA

TEXT: JOH 5: 1-18. PREDIKAN AV INGEMAR ANDERSSON

Johannes nämner om Fårporten och Betesda-dammen i inledningen till vår text. Fårporten låg norr om tempelplatsen. Den hade fått namn efter fåren, som den vägen drevs till templet för att offras till försoning för synderna. I närheten av Fårporten låg en damm som på hebreiska heter Betesda, ett namn som betyder ”barmhärtighetens hus”. Här vid dammen låg många svårt sjuka och handikappade, hjälplösa människor i behov av hjälp, levande exempel på det lidande och den nöd som hör samman med denna syndens värld. De låg där och väntade på hjälp att komma ner i det helande vattnet när det kom i rörelse, alltmedan strömmen av offerlamm drog förbi på väg till templet.

En dag stod det sanna offerlammet där vid Betesda, barmhärtighetens hus. Han, som skulle bota ”all den skada som oss syndafallet gjort”, som är de hjälplösa hjälpare och de orenas rening, kom med livets kraft till alla dem som aldrig av sig själva kunnat komma till honom. Gud själv hade sänt sin Son och nu fick de stackare som låg vid Betesda-dammen erfara Guds verk: ”*Min Fader verkar ännu i denna stund. Så verkar även jag*”, vittnar Jesus för de judar som sökte döda honom.

Betesda-dammen.

Johannes berättar att Betesda-dammen hade fem pelargångar, där många sjuka, blinda, halta och lama låg. De väntade på att vattnet skulle komma i rörelse. I äldre bibelöversättningar finns ett tillägg: ”*Ty en ängel steg tidtals ned i dammen och upprörde vattnet. Den som nu först steg ned i vattnet, sedan det blivit upprört, han blev helbrädd, med vilken sjukdom han än var behäftad.*” I nyare översättningar kan denna förklarande vers finnas med, men då satt inom parentes, i andra saknas den helt, detta beroende på att den inte finns med i de äldsta och bästa handskrifterna. Det här är ett exempel på den sortens textkritik som är av godo. Om man inte med absolut visshet kan styrka förekomsten i den ursprungliga lydelsen vill man markera detta, även då det rör sig om detaljer som inte till någon del påverkar textens innehåll. En kritik av helt annat slag är bibelkritiken. Den förnekar, förvanskar och bortförklarar Bibelns sanningar, lägger allt under det mänskliga förnuftets dom och tror sig vara klokare än den helige Ande, som talat genom profeter och apostlar. Man tror sig veta att Johannes evangelium är sent tillkommet, runt åren 90-100-110 efter Kristus, att Johannes inte är författaren och att evangeliet innehåller legender, där t.ex. händelserna vid Betesda skulle vara exempel på en from berättelse utan verklighetsbakgrund. Lämningar efter någon Betesda-damm kände man länge inte till. Men vid sentida utgrävningar hittade man dammen, en över hundra meter lång dubbeldamm, med pelargångar på alla fyra sidorna och en pelargång på en skiljemur tvärs över dammen, fem pelargångar precis som Johannes beskriver den. I mer än 1800 år låg dammen begravd under jord och sten, alltsedan Jerusalems förstörelse år 70, men grävdes fram i början av 1900-talet. Och beträffande dateringen av Johannes-evangeliet: Johannes skriver, att ”vid Fårporten i Jerusalem **finns** en damm”. Existerade Betesdadammen när Johannes skrev sitt evangelium, skulle berättelsen i vår text vara skriven före år 70 och kan inte vara en senare tillagd legend. Och så får alla bibelkritiker stå där med skammen.

För syndens skull...

Betesda var ett förunderligt ställe. Här samlades många nödställda för här fanns botemedel för all slags sjukdom. För syndens skull har all sjukdom och allt lidande kommit i världen. Ingen undgår syndafallets

följder. Var och en får sin beskärda del, såväl genom delaktighet i arvet efter Adam, som genom eget förvållande i syndens tjänst, i brott emot Guds bud och vilja. I texten läste vi att när Jesus senare träffade mannen på tempelplatsen sade han till honom: *"Se, du har blivit frisk. Synd inte mer, så att inte något värre drabbar dig."* Sådana uttalanden har man ibland tolkat som att en enskild människas sjukdom skulle vara en följd av särskilda synder, och att en av sjukdom svårt prövad människa då skulle vara en särskilt stor syndare. Men det är en felaktig tanke. All sjukdom är, liksom döden, en ständig påminnelse om att vi är fallna människor. Det är en påminnelse om människosläktets tillstånd alltsedan syndafallet. Och visst är många sjukdomar och mycket lidande direkt eller indirekt en följd av särskilda synder. Horeri och homosexualitet, alkoholism och annat drogmissbruk, frosseri – listan kan göras lång över sådant som drar ner människor i sjukdom och lidande. Men sjukdom och handikapp kan Herren också lägga på. De behöver inte vara förorsakade av ett utsvävande liv i synd. När lärjungarna en gång frågade Jesus angående en blindfödd, om det var den blindfödde eller hans föräldrar som syndat eftersom han föddes blind, svarar Jesus: *"Det är varken han eller hans föräldrar som har syndat, utan detta har skett för att Guds gärningar skulle uppenbaras på honom."* (Joh. 9) Och när Jesus får bud om Lasarus svåra sjukdom, säger han: *"Denna sjukdom skall inte sluta med döden. Den är till Guds ära, så att Guds Son blir förbärligad genom den."* (Joh. 11).

Lidandets mening.

Gud plågar inte någon människa med lidanden och prövningar utan att ha en mening med det. Den ogudaktige drabbas till straff och till uppväckelse; den rättfärdige till tuktan och fostran i rättfärdighet, till att hållas andligen vaken. *"Vi vet att för dem som älskar Gud samverkar allt till det bästa"*, skriver aposteln Paulus (Rom. 8). Därför får en kristen se olika slags nöd och prövningar som ett bevis på Guds kärleksomsorg. När kung Hiskia blev sjuk och av profeten Jesaja fick besked om att detta skulle leda till döden, sörjde kungen djupt men vände sig till Herren i bön. Och Herren hörde bönen och gav honom ytterligare femton år att leva, varpå Hiskia i sin lovsång till Herren sjunger: *"Se, det som var så bittert för mig blev till nytta. I din kärlek räddade du min själ från förintelsen, ty du har kastat alla mina synder bakom din rygg."* (Jes.38) "Om du i lyckan bortglömd är, Man söker dig i nöden", sjunger vi i en av våra psalmer. Så har Herren också genom sjukdom och lidande fått komma till tals med människor, till omvändelse och frälsning.

Vid Betesda-dammen låg en man som varit sjuk i trettioått år, en oändligt lång prövotid, där han fått uppleva hur många andra kommit före honom ner i dammen och blivit friska. Kanhända har du upplevt detsamma, så att du under knot och klagan suckat: Varför hjälper inte Herren? Varför skall jag bära detta medan andra får hjälp och kan gå raka och friska både till kropp och själ? När prästen och sångförfattaren Anders Carl Rutström förundras över Guds obegripliga storhet och över den gudomliga nåden i Guds handlande med honom, skriver han om nöden och nåden: *Din nåd och aga äro ett, Fast de mig helt olika smaka, Så har du, när jag ser tillbaka, Dock lika ment med ljuvt och lett.* Ja, för dem som älskar Gud samverkar allt till det bästa.

Men nu var lidandestiden till ända för mannen vid Betesda. Jesus såg honom ligga där. Han kände hans historia, och Jesus kunde vad ingen annan kunnat. Vad mannen själv aldrig förmått, vad ingen annan kunnat uträtta, det gör Jesus med sitt blotta ord. Jesus sade till mannen: *"Stig upp, ta din bädd och gå!"* Genast blev mannen frisk och tog sin bädd och gick.

"Barmhärtighetens hus."

Vanmäktig ligger människan fjättrad under synden, dödens och djävulens välde som den sjuke år efter år låg hjälplös, bunden vid sängen. Ingen kan här hjälpa sig själv. Ingen annan kan heller hjälpa ur denna nöd. Men den livgivande, helande Betesda-dammen ligger till reds för syndare som ett "barmhärtighetens hus", det är Frälsaren själv och nåden i honom. I denna hälsokälla får alla, vem som helst, var och en, sänka sig ned. Nådens ord från Jesu mun tar den hjälplöse där han ligger: Människa, dina synder är förlåtna! Och så får syndaförlåtelsens befriande nåd som en livets ström ge kraft åt "maktlösa händer och vacklande knän" (Jes.35). Här finns inga villkor, här kommer inga om och men emellan, för här finns nämligen ingen skillnad: *"Alla har syndat och saknar härligheten från Gud, och de står som rättfärdiga utan att ha förtjänat det, av hans nåd, därför att Kristus Jesus har friköpt dem."* (Rom. 3).

Många har under tidernas lopp byggt "staket" runt Betesda-dammen. En del har för sig att det inte får vara för lätt att bli en kristen. Både det ena och andra måste till innan man får tro. Och så har man infört en "nådens ordning" som vänt syndarens blick inåt mot sig själv till att avgöra om syndakännenheten är tillräcklig, om ångern är nog djup, om omvändelsen är rätt, om man har trott för tidigt, om tron är sann

osv. I stället för att finna vila i den frälsning som skett för hela världen i Kristus Jesus, en frälsning som skett utom mig och alldeles oberoende av mig och mina förhållanden, i stället har man hamnat i ett subjektivt sökande, ett fruktlöst famlande efter tecken hos sig själv på att man är en rätt kristen. Det skall inte byggas några staket runt Betesda-dammen. Till Kristus skall varje syndare ha fri och öppen tillgång. I honom har vi syndernas förlåtelse, en för hela världen förvärvat rättfärdighet, allt vad vi till liv och salighet behöver. Ingen skall av människotankar hindras från att fly till Frälsaren och nåden i honom. Nåden är gratis, den är fri, och varje syndare har rätt att när som helst ta sin tillflykt till Jesus och vara frälst och salig i honom.

Det heliga dopets sakrament är en Nya testamentets Betesda-damm, där dopets vatten i förening med Guds ord blir till ett livgivande bad till ny födelse. Och till dopets nåd får var och en återvända för att i en daglig "fotatvagning" rena samvetet och hämta ny kraft till en vandring i Jesu fotspår.

Nya testamentets sabbat.

Jesus sade till honom: "Stig upp, ta din bädd och gå!" Genast blev mannen frisk och tog sin bädd och gick. Men det var sabbat den dagen... Så som mannen fick bära sängen, så får vi bära med oss den gamla naturen. Man slipper ligga bunden av den, men man får bära den med sig tills man är hemma. Då går den rätta sabbaten in, då är vandringen och bärandet slut och den eviga vilan tar vid.

Jesu motståndare hade missförstått budet om sabbatens helgande. När mannen kom bärande på sin bädd blev han anklagad för att bryta sabbatsbudet. Och Jesus började man förfölja för att han botat mannen på en sabbat, och än ivrigare när han inte bara i deras ögon upphävde sabbaten utan också gjorde sig själv lik Gud. Så kan man i sitt nit för Gud fara vilse. Än i dag finns riktningar inom kristenheten där man har överfört Gamla testamentets förordningar om sabbaten till söndagen och omgärdat söndagen med förbud och påbud. Men i Nya testamentets tid skall alla dagar vara sabbatsdagar då en kristen mitt under sitt dagliga värv får vila i Guds verk i Kristus Jesus, till dess den eviga sabbatsvila går in som finns kvar för Guds folk (Hebr. 4). Det tredje budet lär oss att inte förakta predikan och Guds ord, och därför är en kristen glad och tacksam för varje tillfälle att få samlas runt Ordet och därmed också särskilt rädd om söndagen, som Nya testamentets gudstjänstsdag.

I Kristi efterföljd.

Vår text berättar att när Jesus senare träffar mannen som han botat på tempelplatsen, ger han honom ett förmaningsord: *"Se, du har blivit frisk. Synd inte mer, så att inte något värre drabbar dig."* Kanske var hans sjukdom förorsakad av någon syndatjänst – alltnog, nu var han helad och då vidtar vandringen i Kristi efterföljd. Något nytt har kommit. Till den som ligger förklamad, hjälplös och kraftlös under lagens dom, har Jesus endast nådens och tröstens ord att ge, till vederkvickelse, nytt liv och ny kraft. Sedan, när nåden fått trösta och styrka, kommer förmaningsordet: *"Guds nåd har uppenbarats till frälsning för alla människor. Den fostrar oss att säga nej till ogudaktighet och världsliga begär och att leva anständigt, rättfärdigt och gudfruktigt i den tid som nu är, medan vi väntar på det saliga hoppet, att vår store Gud och Frälsare Jesus Kristus skall träda fram i härlighet. Han har offrat sig själv för oss för att friköpa oss från all laglöshet och rena åt sig ett egendomsfolk, som är uppfyllt av iver att göra goda gärningar."* (Tit. 2:11ff.)

Amen.